

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Α. ΜΑΤΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης
Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι

Ο Νόμος 4009/2011 που ψηφίστηκε από τη Βουλή, παρά τις ριζικές αντιρρήσεις των πρυτανικών αρχών όλων των ΑΕΙ της χώρας, των ΕΦΔ και της ΠΟΣΔΕΠ, μας υποχρεώνει, υπό την εκβιαστική τακτική του Υπουργείου Παιδείας, να προχωρήσουμε στις εκλογές για τα εσωτερικά μέλη του Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Συνεκτιμώντας τα δεδομένα και ύστερα από συζητήσεις με συνάδελφους από τη Φιλοσοφική Σχολή, έκρινα σκόπιμο να υποβάλω υποψηφιότητα στις επικείμενες εκλογές παρά το γεγονός ότι εκτιμώ, όπως και η πλειονότητα των μελών ΔΕΠ, πως η θέσπιση των ολιγαρχικών Διοικητικών Συμβουλίων για τη διοίκηση των ΑΕΙ και η ταυτόχρονη απαξίωση της Συγκλήτου συρρικνώνουν τη δημοκρατική λειτουργία των Πανεπιστημίων και προσβάλλουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αυτοτέλειά τους. Προσερχόμαστε στις κάλπες ενώ εκκρεμεί στο ΣτΕ η εκδίκαση των σχετικών προσφυγών, που έχουν καταθέσει οι πρυτανικές αρχές όλων των ΑΕΙ, του δικού μας συμπεριλαμβανομένου με ομόφωνη απόφαση της Συγκλήτου. Το κρίσιμο αυτό πρόβλημα δεν θεωρώ πως μπορούμε να το παραθεωρούμε ούτε ως υποψήφιοι, ούτε ως εκλέκτορες. Ως εκ τούτου πιστεύω πως θα ήταν πολύ πιο συνετό να είχε συναινετικά διασφαλιστεί ότι οι εκλογικές διαδικασίες θα έπονταν της εκδίκασης του ζητήματος (όπως άλλωστε έχει ζητήσει και η ΠΟΣΔΕΠ), ώστε τουλάχιστον να μη διακινδυνεύουμε τη γελοιοποίηση των θεσμών, αλλά και των εαυτών μας. Όλοι όσοι διεκδικούμε σήμερα την ψήφο σας για να περιβληθούμε την τήβεννο του μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου, είναι πιθανό, αν εκλεγούμε, να εκπέσουμε του αξιώματος μας σε περίπτωση που η σχετική εισήγηση-απόφαση του ΣτΕ δεχθεί το δίκαιο των προσφυγών. Διερωτώμαι επιπλέον για το πώς, στην περίπτωση αυτή, θα δικαιολογηθούμε στις σημαντικές εκείνες προσωπικότητες του ευρύτερου ακαδημαϊκού χώρου τις οποίες θα έχουμε εν τω μεταξύ πείσει να συμμετάσχουν ως εξωτερικά μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο του Πανεπιστημίου –αφού, αυτή η διαδικασία θα πρέπει άμεσα να δρομολογηθεί την επομένη της αναγόρευσης των εσωτερικών μελών του. Με αυτό το δεδομένο, το πρόβλημα του Διοικητικού Συμβουλίου δεν είναι μόνο να διαμορφώσει αξιοκρατικά κριτήρια-χαρακτηριστικά για την εκλογή των εξωτερικών μελών που θα συμπληρώσουν τη σύνθεσή του (ο

Αλέξης Καλοκαιρινός έδωσε ήδη μερικές πειστικές απαντήσεις), αλλά το πώς θα προχωρήσει σε αυτή τη διαδικασία. Δυσκολεύομαι πολύ να φανταστώ την προσέγγιση ενός διεθνώς σημαντικού επιστήμονα με σκοπό να του τεθεί το ερώτημα αν δέχεται να θέσει υποψηφιότητα σε μια διαδικασία η συνταγματικότητα της όποιας έχει προσβληθεί από το ίδιο το Πανεπιστήμιο που τον προσκαλεί! Ποιος άραγε είναι διατεθειμένος να υποθηκεύσει το όνομα του Πανεπιστημίου, αλλά και το προσωπικό του κύρος, σε τέτοιες διαδικασίες;

Τούτου δοθέντος εκτιμώ ότι στην πράξη η εκλογή των εξωτερικών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου θα παγώσει αναγκαστικά, από αμηχανία, μέχρι την εκδίκαση της προσφυγής στο ΣτΕ.

Ο Νόμος 4009/2011 δεν αμφισβητείται όμως μόνο ως προς τη συνταγματικότητά του, αλλά και ως προς την καθαρά λειτουργική-πρακτική δυνατότητα εφαρμογής του. Αυτό πλέον αποτελεί μάλλον κοινή συνείδηση για όλους. Με δεδομένο ότι το πολιτικό σκηνικό της χώρας θα αλλάξει άρδην πολύ σύντομα –αυτό το αντιλαμβάνεται ο καθένας μας–, θεωρώ βέβαιο ότι θα αλλάξει και το πολιτικό περιβάλλον και το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λειτουργήσουν τα ΑΕΙ. Πολλά από αυτά που σήμερα προβλέπει ο Νόμος θα έχουν τροποποιηθεί μέχρι το πέρας του τρέχοντος εαρινού εξαμήνου στο πλαίσιο μιας άλλης –ελπίζω σοφότερης και τουλάχιστον λιγότερο αντιδημοκρατικής και αντιακαδημαϊκής– νομοθετικής ρύθμισης. Ας λάβουμε σοβαρά υπόψη ότι ακόμα και αυτοί που υπερψήφισαν τον Νόμο στη Βουλή αναζητούν εδώ και καιρό εκείνες τις διαδικασίες τροποποίησής του που αφενός θα τον καταστήσουν εν μέρει εφαρμόσιμο, αφετέρου θα τους εκθέσουν πολιτικά το λιγότερο δυνατό στην κοινή γνώμη. Ο Νόμος θα τροποποιηθεί ακόμα και αν παρ’ ελπίδα επιβιώσει το υπάρχον κυβερνητικό συνονθύλευμα το οποίο έχει ήδη αρχίσει να παζαρεύει κάτω από το τραπέζι την εκλογή των κοσμητόρων από τα μέλη ΔΕΠ και όχι τον διορισμό τους από το Συμβούλιο, τη σύνθεση των εκλεκτορικών, την εξάντληση της θητείας των υφιστάμενων πρυτανικών αρχών καθώς και άλλες δίολου ασήμαντες επιμέρους αλλαγές.

Όταν λοιπόν το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας διαπραγματεύεται την ολοκλήρωση της θητείας των ήδη εκλεγμένων πρυτανικών αρχών, για ποιο λόγο εμείς να αναλωνόμαστε σε συζητήσεις σχετικά με το «ποια θεωρούμε ότι πρέπει να είναι τα χαρακτηριστικά του νέου Πρύτανη»;

Απαντώ ευθέως πως επιθυμώ ο πρόσφατα δημοκρατικά εκλεγμένος Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης είτε να ολοκληρώσει τη θητεία του είτε –στη χειρότερη

περίπτωση– να ενθαρρυνθεί να καταθέσει εκ νέου την υποψηφιότητά του ώστε να επανεκλεγεί. Δεν αντιλαμβάνομαι γιατί στο Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να αλλάζουμε πρυτανικές αρχές κάθε χρόνο, μόνο και μόνο για να υπακούσουμε στους σχεδιασμούς της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας; Με άλλα λόγια: το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει εκλεγμένο Πρύτανη και θα πρέπει από στοιχειώδη αυτοσεβασμό, συνέπεια στην ψήφο μας, αλλά και από σεβασμό τόσο στον θεσμό όσο και στο πρόσωπο του εκλεγμένου συνάδελφού μας να του παρέχουμε όλη εκείνη την αναγκαία εμπιστοσύνη και υποστήριξη για να επιτελέσει το έργο που ανέλαβε μόλις τον περασμένο Σεπτέμβριο.

Ας μου συγχωρέσει λοιπόν το ΔΣ του Ενιαίου Συλλόγου Καθηγητών του Π.Κ στο Ηράκλειο που δεν ανταποκρίθηκα στο ερωτηματολόγιό τους: από τα παραπάνω και όσα θα προσπαθήσω να αναπτύξω στη συνέχεια ελπίζω να γίνουν κατανοητές οι προδικαστικές αντιρρήσεις μου στο αίτημά τους, αλλά και οι απόψεις μου σχετικά με τα ερωτήματα και τις ανησυχίες του εκλεκτορικού σώματος οι οποίες είμαι βέβαιος πως είναι αρκετά ευρύτερες από τη δική τους ερωτηματοθεσία.

Θεωρώ πως τα πραγματικά προβλήματα που θα έχει να αντιμετωπίσει το Διοικητικό Συμβούλιο και ο Πρύτανης ή η όποια διοικητική δομή εντέλει θεσπιστεί, θα είναι εξαιρετικά περίπλοκα, διότι δεν βρισκόμαστε μπροστά σε μια παροδική πολιτική αστάθεια, αλλά στην περιδίνηση μιας πρωτοφανούς οικονομικής και κοινωνικής αποσταθεροποίησης που θα ξεδιπλωθεί σε μεγάλο βάθος χρόνου θα έχει εντελώς απρόβλεπτες συνέπειες.

Η κρίση, είναι βέβαιο ότι θα πλήξει ακόμα πιο βάνανυσα τις δομές του υπάρχοντος κοινωνικού κράτους. Κανείς δεν δικαιολογείται να ελπίζει ότι η δημόσια παιδεία και το δημόσιο Πανεπιστήμιο θα εξαιρεθούν από την πολιτική σκληρής λιτότητας που πρόκειται να εφαρμοστεί. Το άμεσο πρόβλημα δηλαδή για το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Διοικητικό του Συμβούλιο δεν θα είναι το θέμα των συγχωνεύσεων των ΑΕΙ και των ΤΕΙ της Κρήτης (όπως και να έχει πιστεύω πως οι Κοσμήτορες και Πρόεδροι των αντίστοιχων Σχολών και Τμημάτων θα είναι επ' αυτού οι πλέον αρμόδιοι να εισηγηθούν), αλλά πρωταρχικά το πώς θα αντιμετωπίσει τα ζητήματα της δικής του λειτουργίας τα επόμενα χρόνια, όταν θα έχει πλέον υποστεί περαιτέρω σκληρές περικοπές του προϋπολογισμού του;

Δυσεπίλυτο πρόβλημα για το Διοικητικό Συμβούλιο θα είναι επίσης το πώς θα αντιμετωπίσει τις επικείμενες νέες περικοπές μισθών και επιδομάτων των μελών ΔΕΠ και των άλλων εργαζομένων στο Πανεπιστήμιο (έχουν ήδη ανακοινωθεί για τον

Ιούνιο 10-20%, συζητείται αν θα είναι αναδρομικές και κανείς δεν μας βεβαιώνει ότι δεν θα υπάρξουν και άλλες);

Μείζον πρόβλημα θα είναι ακόμα το πώς το Πανεπιστήμιο θα αναπληρώσει αφενός το εκπαιδευτικό-επιστημονικό, αφετέρου το υπαλληλικό του προσωπικό που φθίνει αριθμητικά χρόνο με τον χρόνο; Το πώς θα αντιμετωπίσει το επικείμενο κύμα απολύσεων δημοσίων υπαλλήλων (50.000 ετησίως μέχρι το 2015) όπως επιβάλλει το άρτι ψηφισθέν Μνημόνιο; Το πώς θα προσελκύσει προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς αξιόλογους φοιτητές και το πώς θα μπορέσει να υποστηρίξει εκείνους που δεν θα έχουν την οικονομική δυνατότητα να μένουν στην Κρήτη για να σπουδάσουν;

Τα προβλήματα αυτά βεβαίως δεν εξαντλούν την πληθώρα των δυσκολιών που για πρώτη φορά από την ίδρυσή του θα αντιμετωπίσει το Πανεπιστήμιο Κρήτης το οποίο υπήρξε ουσιαστικά τέκνο της αναπτυξιακής πολιτικής και της συναφούς πολιτικής αποκέντρωσης της περιόδου της «μεταπολίτευσης» –την οποία πολλοί σήμερα θέλουν να ενταφιάσουν, ενταφιάζοντας μαζί και κάθε κοινωνική και δημοκρατική κατάκτηση και συνακόλουθα ό,τι σημαντικό δημιουργήθηκε στους τομείς της υγείας, της παιδείας, του πολιτισμού κ.α.

Υπ’ αυτές τις συνθήκες το εξαιρετικά σύνθετο πρόβλημα είναι το πώς θα καταφέρουμε να κρατήσουμε ζωντανό ένα Πανεπιστήμιο με σημαντική διεθνώς ακαδημαϊκή αναγνώριση που θα μπορεί να παρέχει υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και να εμπνέει την αναζήτηση της γνώσης στις νέες γενιές φοιτητών οι οποίοι ωστόσο θα καλούνται να αριστεύσουν στις σπουδές τους για να αμείβονται στη συνέχεια –αν βρουν «απασχόληση!»– με εξευτελιστικές αποδοχές; Όταν σήμερα δέχονται μια τόσο άγρια επίθεση τα εργασιακά κεκτημένα των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά και των επιστημόνων που εργάζονται είτε ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα, είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες (δηλαδή τα δικαιώματα όλων των χθεσινών μας πτυχιούχων), είναι προφανές ότι η αναθεώρηση της κοινωνικής σημασίας και της ζήτησης των πανεπιστημιακών σπουδών θα είναι καταλυτική για την πορεία όλων των ΑΕΙ. Ας αναλογιστούμε πως όταν σπουδάζαμε εμείς τα πράγματα ήταν εντελώς διαφορετικά και ότι πρέπει, ως δάσκαλοι πλέον, να μάθουμε πώς να σταθούμε στους ζοφερούς αυτούς καιρούς που καθηλώνουν τους φοιτητές μας σε ένα σκοτεινό ορίζοντα δίχως προοπτικές.

Τα αλληλένδετα αυτά προβλήματα θα καθορίσουν σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες του Συμβουλίου να χαράξει μια στρατηγική επιβίωσης (ο Νόμος

ευφημιστικά γράφει για ανάπτυξη) και διαμόρφωσης της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του Πανεπιστημίου (ο Νόμος ωστόσο εμπεριέχει όλες εκείνες τις διατάξεις που οδηγούν στην ομογενοποίηση όλων των ΑΕΙ στο κατώτατο επίπεδο).

Στον βαθμό που ο Νόμος εφαρμοστεί ως έχει, πιστεύω πως το Διοικητικό Συμβούλιο δεν θα μπορέσει να αντιμετωπίσει όλες αυτές τις δύσκολες καταστάσεις, ούτε να προχωρήσει στην εσωτερική αναδιοργάνωση του Πανεπιστημίου (έγκριση του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού), παρά μόνο αν συνεργαστεί στενά με τα άλλα όργανα του Ιδρύματος, με τους κοσμήτορες, αλλά και με το σύνολο των μελών ΔΕΠ και ευρύτερα την πανεπιστημιακή κοινότητα, οικοδομώντας ένα κλίμα συναίνεσης με δημοκρατικές και διαφανείς διαδικασίες. Ελπίζω λοιπόν, ότι μέσα από διαδικασίες που θα διαμορφώσουν δυναμικές ισορροπίες και σχέσεις εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης και δημιουργικότητας, θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στις δυσοίωνες προοπτικές και να ελαχιστοποιήσουμε τις επιπτώσεις τους στο διδακτικό και ερευνητικό μας έργο, στις ακαδημαϊκές ελευθερίες και στις συνθήκες εργασίας μας.

Στα παραπάνω, θα ήθελα τέλος να προσθέσω μια ακόμη κρίσιμη παράμετρο σχετικά με το ποια κατά τη γνώμη μου θα είναι τα μείζονα ζητήματα που θα έχει να αντιμετωπίσει το Διοικητικό Συμβούλιο του Πανεπιστημίου. Θεωρώ ότι ο στόχος όλης αυτής της νεοφιλελεύθερης επίθεσης που, με εργαλείο την κρίση χρέους του δημοσίου, δέχεται σήμερα η ελληνική κοινωνία και η οποία ήδη έχει αρχίσει να ξεσπά στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών κρατών, δεν είναι μόνο οικονομικής τάξης, δεν αφορά στενά τα μεγέθη του πεδίου της οικονομίας, αλλά ότι στοχεύει στην καθυστόαξη όλων των κοινωνικών κατακτήσεων, των εργασιακών δικαιωμάτων και των δημοκρατικών ελευθεριών, ότι στοχεύει στην ίδια τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την ελευθερία. Το Πανεπιστήμιο ωστόσο, υπήρξε ιστορικά, εδώ και αιώνες, το λίκνο αυτών των δικαιωμάτων και αυτών των αξιών, στοχάστηκε για τις προϋποθέσεις τους και το περιεχόμενό τους και τις έθεσε ως θεμέλια της ιδιάς του της ύπαρξης και ανάπτυξης και συνεπώς, ως ο κοινωνικός πυρήνας παραγωγής και αναπαραγωγής της γνώσης, θα κληθεί –καλείται– εκ νέου να τις υπερασπιστεί.

Με αυτές τις σκέψεις, νομίζω ότι το Διοικητικό Συμβούλιο του Πανεπιστημίου Κρήτης θα πρέπει να στελεχωθεί από μέλη ικανά όχι μόνο να σκέπτονται με όρους του «χρησιμεύειν», αλλά και του «αληθεύειν», όχι μόνο από μέλη που μπορούν να σκέπτονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο μιας λειτουργιστικής λογικής και κανονιστικής ακαδημαϊκότητας, αλλά από μέλη ικανά να στοχαστούν κριτικά για το μέλλον του Πανεπιστημίου, για το μέλλον της γνώσης και της ελευθερίας της

χειραφετητικής σκέψης, και να δράσουν σε περιστάσεις όπου τα πάντα πλέον –ακόμα και ο ίδιος ο θεσμός του Πανεπιστημίου και το όλο αξιακό σύστημα που συνιστά– θα τίθενται υπό αμφισβήτηση.

Εισερχόμαστε, εκόντες-άκοντες, σε μια νέα περίοδο όπου το μόνο βέβαιο είναι πως τίποτα δεν θα μας χαριστεί.

Συναδελφικά

Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος